

Психологія соціальних явищ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна) / дистанційна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній (перший) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>3 кред. ЕКТС / 90 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття: rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: завідувач кафедри, професор, д. психол. н., Воляннюк Наталія Юріївна +380505538334 volianiuk.nataliia@iit.kpi.ua</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предмет навчальної дисципліни «Психологія соціальних явищ» - дослідження психологічних закономірностей соціальних явищ.

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності застосування базових науково-теоретичних знань для рішення теоретичних і практичних задач у науково-педагогічній діяльності;
- здатності контролювати свої емоції та почуття в ситуаціях морально-психологічної невизначеності;
- здатності аналізувати соціально-психологічні явища в об'ємі своїх повноважень.

Завдяки засвоєнню змісту навчальної дисципліни аспіранти матимуть можливість аналізувати соціально-психологічні явища у суспільстві, психологічні передумови корупції та бюрократизму, виокремлювати психологічні бар'єри впровадження інновацій, пояснювати психологічні джерела іраціоналізації масової свідомості, протидіяти розповсюдженню паранауки та поп-науки, використовувати у науково-педагогічній практиці прогресивні досягнення наукової психологічної думки, володіти активними прийомами управління дискусією.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми метою дисципліни є формування у аспірантів:

Загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ (ЗК 2).

Фахових компетентностей:

- здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності (ФК 6);
- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності (ФК 9);
- здатність працювати в команді, формувати позитивні стосунки з колегами (ФК 14).

Програмні результати навчання:

- мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології (ПРН 1);
- виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ПРН 3);
- застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність (ПРН 5);
- критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок (ПРН 6);
- організовувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін (ПРН 10);
- виявляти проблеми й суперечності, аналізувати психологічні явища й процеси соціальної дійсності (ПРН 14);
- використовувати знання соціокультурної та прагматичної парадигм для оптимізації міжкультурної взаємодії (ПРН 17);
- екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності (ПРН 18).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта volianiuk.nataliia@ill.kpi.ua, месенджер Telegram https://t.me/joinchat/AAAAAE4Nglj_FPvDHrctmQ

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності Частина 1. Науковий світогляд та етична культура науковця», «Філософські засади наукової діяльності Частина 2. Філософська гносеологія і епістемологія», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 1. Наукові дослідження», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 2. Наукова комунікація», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Педагогічна акмеологія», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опанувати такі дисципліни освітньо-наукового рівня, як: «Організація науково-інноваційної діяльності», «Психологія професійної діяльності», «Психологія життєвого середовища», «Психологія наукової і технічної творчості», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП та вибіркові навчальні дисципліни.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СР
1	2	3	4	5
Тема 1. Освіта як соціальне явище: її мета, завдання, функції	6	-	-	6
Тема 2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій	8	2	2	4
Тема 3. Психологія довіри та недовіри у різноманітних сферах життєдіяльності людини	4	-	2	2
Тема 4. Психологія міжгрупових відносин	6	2	2	2
Тема 5. Психологія масових психічних явищ	6	2	2	2
Тема 6. Психологічні прояви соціальної нерівності	6	-	-	6
Тема 7. Психологічні фактори корупції	4	2	-	2
Тема 8. Соціально-психологічні аспекти тероризму	8	-	-	8
Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти	10	2	2	6
Тема 10. Агресивність як психологічна проблема	8	2	2	4
Тема 11. Психологія брехні та обману	8	-	-	8
Тема 12. Соціальна психологія мистецтва	8	-	-	8
Тема 13. Спорт як соціально-психологічне явище	8	1	1	6
Всього годин	90	13	13	64

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Організаційний стрес спортивної команди. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія. Вип. 3. Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 38-44 DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.8>
2. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Предиктори професійної деформації особистості в спорті. Вісник післядипломної освіти, 2020. Випуск 11(40) «Серія «Соціальні та поведінкові науки». С.48-63 DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11\(40\)-48-63](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11(40)-48-63).
3. Казміренко Л. І., Кудерміна О.І. Теоретико-методологічні підходи до дослідження корупції як психологічного феномену. Юридична психологія. 2018. №2 (23). С. 9-19. Режим доступу: <https://psychped.naiu.kiev.ua/index.php/psychped/article/view/885/976>
4. Лубкович І.М. Соціальна психологія масової комунікації: підручник. Львів: ПАІС, 2013. 252 с.
5. Модернізаційні процеси в освіті та суспільстві: психотехнології супроводу: [монографія] за ред. В.Д.Фролова; НАПН України. Інститут соціальної та політичної психології. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2013. 312 с. Режим доступу: <https://sptechology.ucoz.ua/maketFrolovPosibnik2013.pdf>
6. Національна рамка кваліфікацій. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramkakvalifikatsiy>
7. Олійник Н.А., Войтенко С.М. Психологічні особливості спортивної діяльності: Монографія. Вінниця: ВНАУ, 2020. 240 с. Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile.php/25451.pdf>
8. Основи соціальної психології: підруч. для закл. вищої освіти / за ред. М. М. Слюсаревського. К.: Талком, 2018. 579 с.

9. Педагогіка вищої школи: підручник / В.П. Головенкін; Міністерство освіти і науки України, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. Режим доступу: https://opac.kpi.ua/F/N5C8NSEHNAPG4AC7IU5U2NEI5TAN3GV7CK72F4TT6YA2T8PH2-08156?func=findacc&acc_sequence=005454291
10. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre-/get/31879>
11. Соціальна психологія [Електронний ресурс] /Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська та ін.; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27765/1/Social-psychology.pdf>
12. Соціальна психологія організацій та управління: підручник. К: Центр навчальної літератури. 2019. 396 с.
13. Управління інноваційними проектами: навч. посібник / Уклад.: Н.Н. Пойда-Носик, І.І. Черленяк. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. 360 с.

4.2 Допоміжна література:

1. Воляннюк Н.Ю., Бортун Б.О. Психологічна категорія «ставлення» як засаднича для вивчення конструктивної конфліктності особистості. Габітус. Науковий журнал з соціології та психології. №24.Т.2. 2021. С.30-35. http://habitus.od.ua/journals/2021/24-2021/part_2/7.pdf
2. Воляннюк Н.Ю., Ложкін Г.В., Колосов А.Б. Предиктори професійної деформації особистості в спорті. Вісник післядипломної освіти, 2020. Випуск 11(40) «Серія «Соціальні та поведінкові науки». С.48-63 [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11\(40\)](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11(40)).
3. Кононець М.О. Психологія професійної моральності підприємців: теорія та сучасна практика: [монографія].К. : Омега-Л, 2013. 166 с.
4. Левицька І.М. Маніпуляція у міжособистісній взаємодії: поняття та зміст. Вісник Національного університету оборони України. 6 (43). 2014. С.213-216. Режим доступу file:///C:/Users/Asus/Downloads/Vnaou_2014_6_55.pdf
5. Особистість в умовах суспільних трансформацій: становлення та розвиток: колективна монографія / за редакцією Н. М. Гончарук, Л. А. Онуфрієвої, О. М. Вержиховської. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 220 с.
6. Психодіагностика та психокорекція міжособистісних та внутрішньо особистісних конфліктів]: підручник / за заг.ред. С.Д. Максименка, В.Є. Луньова. К.: Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАП України. Monreal: Accent Graphics Communications. 2015. С. 205-219 Режим доступу: <https://fdotadotr.files.wordpress.com/2016/09/3d180d0b0d0b7d0b4d0b5d0bbd186d196d0bbd18cd0bcd0b0d0ba-d0be-d0bc-d0b4d0bbd18f-wp.pdf>
7. Уманець А.О. Інформаційно-психологічні впливи: поняття, особливості реалізації та способи протидії. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 33 (72) № 3, 2022, с.106-112. DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.3/18>
8. Уманець А.О. Паніка як негативний соціально-психологічний феномен в умовах війни. Габітус. Серія: Психологія. Вип. № 38, 2022,с.161-165. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.38.27>.
9. Шевченко С. В. Психологічні особливості розвитку довіри до себе у майбутніх психологів. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2018. 260 с. Режим доступу: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/disertaciya_shevchenko_s.v.-compressed_1538156042.pdf
10. Kolosov AB, Volianiuk NYu, Lozhkin GV, Buniak NA, Osodlo VI. Personal determinants of mental reliability of an athlete. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 2019;23(2):54–58. <https://doi.org/10.15561/18189172.2019.0201>

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СР)
1.	<p>Тема 2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій</p> <p>Психологічні фактори модернізації. Теоретичні основи інновацій та інноваційної діяльності. Поняття інновацій, інноваційної діяльності та інноваційного продукту. Класифікація та функції інновацій. Характеристика інноваційного процесу. Психологічні складові інноваційного потенціалу особистості. Бар'єри інновацій. Творчий потенціал суспільства. Інноваційний потенціал особистості. Модернізація як оновлення, вдосконалення складної сукупності різноманітних рухів, від економічних до соціальних. Успішність модернізацій та її залежність від домінуючих в суспільстві цінностей, суспільного клімату, що сприяє або перешкоджає «використанню енергії поліпшення» (З. Бауман).</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте організаційні засади практик розвитку інноваційного потенціалу. 2. Проаналізуйте основні науково-теоретичні підходи до проблеми дослідження та розвитку інноваційного потенціалу особистості. 3. Проаналізуйте індивідуально-психологічні особливості як передумови розвитку інноваційного потенціалу особистості. 4. Побудуйте інтуїтивну модель інноваційного потенціалу особистості. 6. Охарактеризуйте психологічні, педагогічні, соціальні та фізіологічні бар'єри інноваційної активності.
2.	<p>Тема 4. Психологія міжгрупових відносин</p> <p>Розвиток соціально-психологічних уявлень про міжгрупові відносини. Рівні міжгрупових відносин. Диференціація та інтеграція в міжгрупових відносинах. Внутрішньогруповий фаворитизм. Міжгрупова дискримінація. Міжгрупове сприймання. Специфіка міжгрупової взаємодії та міжгрупового сприймання. Міжгрупова поведінка. Міжгрупові відносини на рівні соціальної стратифікації. Відносини між малими групами та їх вплив на внутрішньо-групові процеси. Соціокультурні та прагматичні парадигми оптимізації міжкультурної взаємодії. Розуміння, інтерпретація та оперування концептами комунікації, що являють собою факти (чи процеси) заміщення об'єктів соціальної реальності, символічні знаки і маркери соціального простору.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте основні феномени міжгрупової взаємодії. 2. Розкрийте зміст теорії соціальної ідентичності. 3. Здійсніть порівняльний аналіз міжгрупової дискримінації і диференціації. 4. Охарактеризуйте явища фаворитизму та дискримінації. 5. В чому полягає сутність соціальної стратифікації в суспільстві. 6. Розкрийте детермінанти оптимізації міжкультурної комунікації в умовах сучасного глобалізованого суспільства.
3.	<p>Тема 5. Психологія масових психічних явищ</p> <p>Психологічні явища у великих соціальних групах. Психологія натовпу: ознаки, типологія та критерії виділення. Психологія чуток та паніки. Чутки як неточна, недостовірна інформація. Характер масових психічних явищ: мотиваційний (групові цілі, потреби, інтереси, очікування, установки й ін.); пізнавальний (групова думка, погляди, переконання, сприйняття, забобони й ін.); емоційний (групові настрої, почуття, переживання й ін.); поведінково-вольовий (групові дії, норми, звичаї, традиції, мода, смаки). Соціально-психологічні закономірності вияву масових психічних явищ. Типологія великих груп (класи, соціальні прошарки, етноси, конфесії, іноді великі партії та громадські організації, вікові й професійні групи).</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте критерії та ознаки різних типів натовпу. 2. Виокремте ознаки чуток і паніки.

	<p>3. Розкрийте напрями та засоби профілактики чуток.</p> <p>4. Охарактеризуйте стан психіки та поведінки людини у натовпі.</p> <p>5. Охарактеризуйте рівні розвитку великих соціальних груп.</p>
4.	<p>Тема 7. Психологічні фактори корупції</p> <p>Корупція як психологічна проблема. Перешкоди при боротьбі із корупцією. Можливості психологічної науки та практики у протистоянні корупції. Корупція – як соціальне, психологічне та моральне явище. Захист громадської свідомості від корупційного впливу як один із стратегічних напрямів запобігання корупції.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте психологічні причини корупційної поведінки. 2. В чому полягає корупційна стійкість особистості? 3. Проаналізуйте психологічні особливості хабарництва. 4. Охарактеризуйте психологічні засоби протидії корупції.
5.	<p>Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти</p> <p>Дослідження конфліктів: основні положення, функції, дефініції та типологія. Конфлікти в організаціях. Управління або врегулювання конфліктів. Посередництво у конфліктній взаємодії. Конфлікт як зіткнення протилежно спрямованих, взаємовиключних тенденцій окремо взятого епізоду в свідомості, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей. Конфлікт як причина, як предмет, як наслідок (як в позитивному, так і в негативному плані) різних критичних ситуацій у житті людини. Особистісні аспекти та психологічні протиріччя виникнення конфліктів. Три групи протиріч, що пов'язані безпосередньо з особистістю: протиріччя, пов'язані з дією неусвідомлених суб'єктивних чинників: мотивів, устремлінь, прагнень, природних інстинктів; протиріччя, пов'язані з дією індивідуально-типологічних і характерологічних чинників (психологічна несумісність, несумісність стильових характеристик діяльності, особливості реагування на нестандартні і екстремальні ситуації); протиріччя, пов'язані з особливостями спрямованості особистості та її досвіду. Основні типи конфліктів: внутрішньоособистісний, міжособистісний, конфлікт між особистістю і групою та міжгруповий конфлікт. Причини (джерела) виникнення конфліктів: недостатня узгодженість і суперечливість цілей окремих груп і працівників; застарілість організаційної структури, нечітке розмежування прав і обов'язків; обмеженість ресурсів; недостатній рівень професійної підготовки; необґрунтована публічна критика; протиріччя між функціями, що входять в коло посадових обов'язків працівника, і тим, що він змушений робити на вимогу керівника; відмінності в манері поведінки і життєвому досвіді; невизначеність перспектив зростання; несприятливі фізичні умови; недостатність доброзичливої уваги з боку менеджера.</p> <p>Посередницька діяльність з вирішення конфліктів.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте чим конфліктна ситуація відрізняється від будь-якої іншої? 2. Охарактеризуйте основні типи конфліктної взаємодії. 3. Назвіть та проаналізуйте функції конфліктів. 4. Назвіть основні задачі превентивної роботи із запобігання й попередження конфліктів. 5. Визначте напрями прогнозування конфліктів.
6.	<p>Тема 10. Агресивність як психологічна проблема</p> <p>Теорії агресивності. Зростання агресивності. Причини агресивної поведінки. Шляхи зниження агресивності. Підходи до визначення феномена агресії: нормативний, глибинно-психологічний та цільові підходи. Нормативний підхід означає, що в дефініціях агресії особливий акцент робиться на її протиправності, «суперечливості» громадським нормам. Глибинно-психологічні підходи стверджують інстинктивну природу агресії. В даному випадку, агресія є вродженим і невід'ємною властивістю будь-якої людини. Найбільш яскравими представниками даного підходу є психоаналітична і етологічна школи (К. Юнг, З. Фрейд, Г. Гартман, Е. Кріс, К. Лоренц, Морріс). Цільові підходи містять у собі визначення агресії з точки зору її функціональності.</p> <p>Завдання на СР:</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити порівняльний аналіз особливостей прояву агресії та насильства. 2. Охарактеризуйте фази розвитку цькування на робочому місці. 3. В чому полягає сутність «дідівщина» як явище? 4. Заборона та покарання як форми насильства. 5. Охарактеризуйте форми прояву агресії в сфері освіти. 6. Проаналізуйте психологічні передумови вандалізму як деструктивної поведінки.
7.	<p>Тема 13. Спорт як соціально-психологічне явище</p> <p>Психологія суперництва. Змагальна активність спортсмена. Змагання як процес: суб'єктивні та об'єктивні ситуації, реакції та наслідки. Психологічний, соціальний та педагогічний ефект спортивного досягнення. Структура мотивація досягнення високого результату в спорті. Комунікативні процеси в спортивній діяльності. Психологія міжособистісного пізнання в спорті. Інтерперсональні конфлікти в спортивній команді. Структура психологічного клімату в спортивній команді. Психологічний супровід спортивної діяльності. Психологічна стійкість спортсмена. Кризи спортивної кар'єри. Професійне вигорання в спорті.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте особистісний сенс спортивного змагання. 2. Охарактеризуйте психологічний та соціальний ефект спортивного змагання. 3. Розкрийте структуру психологічного клімату в спортивній команді. 4. Поясніть сутність психологічного супроводу і психологічного забезпечення в спорті. 5. Розкрийте сутність феномену вигорання в спорті.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять сформувані у аспірантів:

- уміння аналізувати соціально-психологічні явища у суспільстві;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність;
- застосовувати методи науково-педагогічного дослідження;
- уміння виокремлювати психологічні бар'єри впровадження інновацій;
- уміння аналізувати психологічні передумови корупції та бюрократизму;
- уміння пояснювати психологічні джерела іраціоналізації масової свідомості;
- досвід протидії розповсюдженню паранауки та поп-науки;
- досвід володіння активними прийомами управління дискусією.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СР)
1.	<p>Тема 2. Соціально-психологічні передумови модернізації та інновацій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціокультурні фактори модернізації суспільств з урахуванням їх національної культури. 2. Основні риси сучасного суспільства: орієнтація на інновації, світський характер соціального життя, поступальний (нециклічний) розвиток, демократична система влади, масова освіта. 3. Визначальні підходи (антропологічний, соціологічний та соціально-психологічний) до розуміння феномену інноваційний потенціал особистості. 4. Реалізація інноваційного потенціалу як процес функціонування соціальних механізмів, які регулюють інноваційну діяльність, а також індивідуальні властивості прояву потенціалу особистості в конкретній організації. 5. Основні етапи інноваційного процесу: створення новацій; комерціалізація новацій. 6. Середовищні (інструментальна, емоційна та моральна допомога з боку соціального оточення) та особистісні (знання, уміння, здібності, досвід) ресурси та їх розвиток. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте основні риси сучасного суспільства. 2. Розкрийте соціальні механізми реалізації інноваційного потенціалу особистості. 3. Охарактеризуйте етапи інноваційного процесу.

	4. Класифікуйте особистісні ресурси інноваційного потенціалу.
2.	<p>Тема 3. Психологія довіри та недовіри у різноманітних сферах життєдіяльності людини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розуміння феноменів довіри та недовіри. 2. Соціально-психологічні функції довіри та недовіри. 3. Довіра як компонент психологічної дистанції. 4. Психологія довіри в організації. 5. Довіра та безпека особистості. 6. Психологічні типи довіри/недовіри. 7. Особистісні детермінанти довіри. 8. Довіра/недовіра світу, собі та іншим людям. 9. Способи формування довіри у ділових відносинах. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте функції довіри. Назвіть базові детермінанти довіри. 2. Продемонструйте зв'язок довіри та психологічної дистанції. 3. Назвіть та охарактеризуйте способи (прийоми, правила) формування довіри у ділових відносинах. 4. Розкрийте сутність ознак довіри та недовіри до інших людей.
3.	<p>Тема 4. Психологія міжгрупових відносин.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія питання: етноцентризм, соціальна ідентичність, міжгрупова ворожість. 2. Експериментальні дослідження М. Шерифа. 3. Теорія соціальної ідентичності Г. Тешфела. Концепція Дж. Тернера. 4. Процеси міжгрупової диференціації та інтеграції. 5. Процеси міжгрупової диференціації та інтеграції. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте недоліки теорії соціальної ідентичності Г. Тешфела. 2. Проаналізуйте форми взаємодії, які виділяє Г. Тешфел. 3. Охарактеризуйте феномен міжгрупової диференціації. 4. Проаналізуйте результати експериментальних досліджень міжгрупових відносин М. Шерифа. 5. Розкрийте зміст поняття «самокатегоризація» в концепції Дж. Тернера.
4.	<p>Тема 5. Психологія масових психічних явищ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-психологічні особливості натовпу: підвищення групової сугестивності й зниження ефективності дії механізмів контрнав'ювання; підвищення емоційності сприйняття дійсності; пригнічення почуття відповідальності за власні вчинки; поява відчуття сили й усвідомлення анонімності. 2. Слово як основний засіб психологічного впливу. 3. Нав'ювання як один із способів психологічного впливу особистості чи групи на інших учасників за допомогою передавання різних за змістом повідомлень (домовленостей, погроз, чуток, шантажу). 4. Паніка як один з видів поведінки натовпу. Передумови виникнення паніки (за Л.Почебут). 5. Фізіологічні причини: втома, голод, безсоння, депресія, стрес, наркотичне сп'яніння). 6. Психологічні передумови (відчуття болю, здивування, невпевненість, страх, жах, почуття ізольованості, безсилля). 7. Соціально-психологічні передумови (відсутність групової солідарності, цілісності, єдності групи, втрата довіри до керівництва, дефіцит інформації, панічні чутки). 8. Вирішальний фактор паніки за А.П. Назаретяном. 9. Психологічні фактори запобігання виникненню паніки. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте чинники суспільного руху. 2. Дайте характеристику рольової диференціації у натовпу. 3. Проаналізуйте структуру натовпу. 4. Які Вам відомі типи чуток і за яким критерієм вони виділяються?

	5. Розкрийте передумови виникнення паніки.
.5	<p>Тема 9. Психологія конфлікту: теоретичні та прикладні аспекти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феноменологія і аналіз конфлікту. 2. Виникнення конфліктних відносин і ситуацій. 3. Аналіз структурних елементів конфлікту. 4. Особистісні та міжособистісні передумови конфліктів. 5. Конфліктність та конфліктні типи особистості. 6. Причини конфліктів у міжособистісній взаємодії. 7. Типологія і динаміка конфліктів. 8. Розв'язання конфліктів. 9. Стратегії поведінки в конфлікті. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте відмінності конструктивних та деструктивних міжособистісних конфліктів. 2. Сформулюйте основні тактики поведінки в конфлікті. 3. Охарактеризуйте особливості технологій вирішення конфліктів. 4. Опишіть конфлікт у вашому житті і визначить його етапи. 5. Охарактеризуйте шляхи профілактики конфліктів.
6.	<p>Тема 10. Агресивність як психологічна проблема</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види агресії: психологічна, фізична, економічна, сексуальна, побутова. 2. Психологічні причини агресивної поведінки. 3. Зовнішні форми прояву агресивної поведінки. 4. Прихована агресія та її прояви. 5. Спілкування із агресивно налаштованою людиною в побуті. <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте основні компоненти та ознаки агресивної поведінки. 2. Охарактеризуйте основні види агресії. 3. Наведіть приклади різних видів психологічної агресії. 4. Продемонструйте потенційну загрозу пасивної агресії.
7.	<p>Тема 13. Спорт як соціально-психологічне явище</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфічні форми прояву змагання: суперництво, поведінкова змагальна установка, видовище. 2. Стимулюючий вплив змагання: досягнення перемоги, соціальна значущість результату, особистісна значущість успіху, спілкування сумісно діючий індивідів і соціальних груп (команд). <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте особистісний сенс спортивного змагання. 2. Поясніть психологічний зміст суперництва та змагальності. 3. Назвіть основні фактори формування змагальної ситуації для спортсмена. 4. Поясніть, чому участь у змаганнях, може бути важливішою аніж об'єктивний результат 5. Поясніть чому змагання можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на процес і результат діяльності спортсмена.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Аспіранти самостійно опрацьовують питання:

Тема 1. Освіта як соціальне явище: її мета, завдання, функції

Характеристика освіти як суспільного явища. Становлення освіти як особливої сфери суспільного життя. Педагогічна система та її види. Загальна характеристика системи освіти в Україні. Система вищої освіти в Україні. Соціально значущі функції навчання і виховання. Суспільно вироблені форми діяльності. Регулятори діяльності – цілі. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України. Нормативні документи

стосовно питань вищої освіти. Відображення освітянських питань в Конституції України. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Загальні положення організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Стандарти вищої освіти. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти. Форми організації освітнього процесу. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України. Проблеми сучасного суспільства в сфері освіти. Шляхи модернізації освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.

Тема 6. Психологічні прояви соціальної нерівності

Психологічні теорії справедливості. Наслідки несправедливості та надлишкової нерівності. Шляхи скорочення нерівності та несправедливості. Теорія еквівалентної справедливості («equity theory»), запропонована Дж. Адамсом (J.S. Adams). Справедливість як система побутових уявлень (Ж. Піаже, 1932; Л. Колберг, 1984; О.П.Ніколаєва, 1993, 1995; М.Ю. Арутюнян, О.М. Здравомислова, 1996; Л.І. Анциферова, 1999; М. Воловікова, Л.М. Сосніна, 2001; Г. Валіцкас, В. Юстицкіс, 2006 та ін.). Три якісно різних уявлення про справедливість: як закон, якого слід дотримуватись (виступає як сила, що вимагає від людини реалізації певних дій); як милосердя та надія (виступає як сила, що надає допомогу та захист); як об'єктивне знання (виступає як сила, що не стосується людини). Походження сучасної нерівності.

Тема 8. Соціально-психологічні аспекти тероризму

Психологічний підхід до вивчення тероризму. Внутрішньо групові процеси у терористичних організаціях. Рольова структура та вторинна соціалізація у групах терору. Механізми самовиправдання теракту. Тероризм є складним антисоціальним явищем, що має глибокі психологічні передумови. Невротичний, соціально-рефлексивний, соціальнопізнавальний, структуралістичний, прагматично-політичний, прагматично-кримінальний та постмодерністський підходи для розкриття психологічної складності і багатоаспектності тероризму. Психологічний аналіз сучасних ідеологій тероризму, моделювання різноманітних сценаріїв здійснення терористичних актів, а також ведення переговорів з терористами.

Тема 11. Психологія брехні та обману

Маніпуляції та шахрайство. Тактики міжособистісного впливу. Комунікативні ресурси адаптації особистості до жертви обману. Можливості та обмеження підпорогового (сублімінального) впливу на психіку людини. Причини маніпуляції: конфлікт людини із собою (Ф. Перлз), недовіра до інших людей і нездатність любити інших (Є. Фромм), відчуття абсолютної безпорадності (екзистенціалізм), страх тісних міжособистісних контактів (Дж. Хейлі, Е. Берн, В. Глассер), некритичне прагнення отримати схвалення всіх і кожного (А. Елліс). Маніпуляція як реалізація компенсаторного прагнення до влади (А. Адлер) або як репродукція способів впливу, що використовуються при ринкових відносинах та в тоталітарних суспільствах стосовно своїх громадян: маніпулятивне виробництво саме себе підтримує, тому, що така поведінка отримує систематичне позитивне підкріплення у вигляді соціального успіху (Б.Скіннер) або в силу пасивного заповнення індивідуального смислового вакууму культивованими в подібних суспільствах псевдо цінностями (В.Франкл).

Основні критерії маніпуляції: психологічний вплив, ставлення маніпулятора до іншого як до засобу досягнення власних цілей, прагнення отримати односторонній вииграш; прихований характер впливу, використання вразливих сторін адресата впливу, мотиваційне привнесення, майстерність і вправність у здійсненні маніпулятивних дій.

Тема 12. Соціальна психологія мистецтва

Мистецтво як соціально-психологічне явище. Особливості групової художньої діяльності. Соціально-психологічний вплив мистецтва: катарсис та антикатарсис; функції та дисфункції. Загальні питання психології мистецтва; історія становлення і розвитку психології мистецтва й художньої творчості; емоційно-рефлексивна природа мистецтва; психологія особистості митця; психічні процеси

й стани особистості, пов'язані з мистецькою діяльністю; психологічні механізми художньої творчості; психолого-педагогічні засади художньо-естетичного розвитку особистості тощо.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал освітнього компонента «Психологія соціальних явищ», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології та педагогіки за два тижні до екзамену.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки, або під час перерви у навчальному занятті («на парі»). Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На практичних заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі соціально-психологічних явищ у суспільстві та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження

відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Психологія соціальних явищ» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагіат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від компанії Юнічек. У разі виявлення академічного плагіату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених Законом України про освіту.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки аспірантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

Вирішення конфліктних ситуацій

У Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf (сторінка 4) йдеться, що у випадку виникнення конфліктної ситуації здобувача з екзаменатором до проведення семестрового контролю, за обґрунтованою заявою здобувача (колективною заявою здобувачів), декан факультету створює комісію з проведенням запланованого заходу семестрового контролю.

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://document.kpi.ua/files/2020_7-170.pdf. У випадку не згоди аспіранта з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету/директора інституту за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ в КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/182>. Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення аспіранта з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується застосуванням розроблених критеріїв оцінювання, проведенням екзаменів у письмовій формі https://document.kpi.ua/files/2020_7-137.pdf. Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів. Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи міститься у Додатку 3.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, реферат.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: **екзамен**.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовку доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 26 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 4):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	4-3
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-2
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	2-1
відсутність на занятті	0

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу аспіранта.

Викладач оцінює роботу аспіранта на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 24):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	18-22
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	13-17
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	7-12
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	1-6
реферат не зараховано (не виконано)	0

3. Екзамен

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-22
відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	21-18
достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді	17-15
неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді	0

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання аспіранта визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 2.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

При вивченні дисципліни «Психологія соціальних явищ» аспірант має користуватися, в першу чергу, літературою, яка визначена в основному списку і є у фондах науково-технічної бібліотеки імені Г.С. Денисенка. Додатковим джерелом інформації мають бути конспекти лекцій. Також аспірантам рекомендується знаходити через систему Інтернет матеріали новітніх психологічних досліджень.

Зміст дисципліни реалізується через опанування трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи. Опанування теоретичного блоку здійснюється в процесі роботи на лекціях та опрацювання літератури. На семінарських заняттях відпрацьовуються конкретні вміння та навички аналізу сучасного стану соціально-психологічних явищ, формуються комунікативні здібності, вміння аргументувати та відстоювати власну точку зору.

Опанування дисципліни «Психологія соціальних явищ» передбачає комплексний підхід при виборі форм та методів навчання. Суть такого підходу полягає в поєднанні лекційних занять та різноманітних форм самостійної роботи, в тому числі: робота на семінарському занятті; підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах.

Семінарське заняття дає можливість виявити рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки). Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилення на джерела; обґрунтованість особистих висновків. У процесі роботи з літературою та конспектування важливо записувати бібліографічні відомості джерела та номери сторінок, з яких були запозичені думки для подальшого оформлення посилань на джерела. Підготовлені раніше матеріали обробляють, включають в роботу власний аналіз.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено завідувачем кафедри психології та педагогіки, професором, д. психол. н., професором, Воляннюк Наталією Юріівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2023 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 11 від 27.06.2023 р.).

Орієнтовна тематика для рефератів

1. Освіта як соціальне явище
2. Освіта як соціокультурний феномен.
3. Мораль та моральність як основа життєдіяльності суспільства.
4. Психологічні фактори модернізації.
5. Творчий потенціал суспільства.
6. Психологічні складові інноваційного потенціалу особистості.
7. Психологія інноваційної активності.
8. Психологічні теорії справедливості.
9. Наслідки несправедливості та нерівності.
10. Психологічний підхід до вивчення тероризму.
11. Внутрішньогрупові процеси у терористичних організаціях.
12. Рольова структура та вторинна соціалізація у групах терору.
13. Особистісні детермінанти довіри та недовіри.
14. Способи формування довіри у ділових відносинах.
15. Імплицитні уявлення про довіру / недовіру іншим людям.
16. Фактори довіри/недовіри.
17. Структура довіри/недовіри особистості іншим людям.
18. Соціокультурні та прагматичні парадигми оптимізації міжкультурної взаємодії.
19. Довіра як головний компонент психологічної дистанції.
20. Психологічні особливості агресивної поведінки.
21. Маніпуляції та шахрайство.
22. Тактики міжособистісного впливу.
23. Мистецтво як соціально-психологічне явище.
24. Психологія суперництва.
25. Змагання як процес: суб'єктивні та об'єктивні ситуації, реакції та наслідки.
26. Комунікативні процеси в спортивній діяльності.
27. Психологія міжособистісного пізнання в спорті.
28. Інтерперсональні конфлікти в спортивній команді.
29. Структура психологічного клімату в спортивній команді.
30. Психологічний супровід спортивної діяльності.
31. Психологічна стійкість спортсмена.
32. Кризи спортивної кар'єри.
33. Професійне вигорання в спорті.

Структура реферату

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

- вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);
- основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості);
- висновки (необхідно сформулювати:
 - а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату;
 - б) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);
- список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до оформлення реферату

Планування та стиль.

Обсяг реферативної роботи має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – За шириною; міжрядковий інтервал – Полуторний (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 3 см, праве – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Скорочення слів та словосполучень мають відповідати чинним стандартам з бібліотечної та видавничої справи.

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш(додається) включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Максимальна кількість балів за реферат складає 24 бали.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється за наявності власних аналітичних висновків.
4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) підготовку доповіді та виступ на семінарських заняттях, групове обговорення питань семінарських занять;
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів – 26 балів (максимальна кількість балів на 1 занятті – 4):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	4-3
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-2
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	2-1
відсутність на занятті	0

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу аспіранта.

Викладач оцінює роботу аспіранта на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 24):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	18-22
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	13-17
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	7-12
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	1-6
реферат не зараховано (не виконано)	0

3. Екзамен

Необхідною **умовою допуску до екзамену** є рейтинг не менше 25 балів.

Екзамен проводиться в письмовій формі.

Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин.

За виконання екзаменаційної контрольної роботи максимально можна отримати 50 балів.

Екзаменаційний білет містить 2 завдання (по 25 балів кожне) за тематичними розділами дисципліни:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-22
відповідь на поставлене питання, але неповна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	21-18
достатньо поверхова відповідь на поставлене питання; неправильне розуміння суті питання; суттєві помилки у відповіді	17-15
неправильна відповідь на поставлене питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу; відсутність відповіді	0

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 26 + 24 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від R, а саме:

$$RE = 50 \text{ бали.}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає:

$$R = RC + RE = 100 \text{ балів.}$$

У підсумку рейтингові бали, отримані за роботу на семінарських (практичних) заняттях, виконання реферату та складання екзамену, підсумовуються та переводяться до оцінки за університетською шкалою відповідно до таблиці:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Система вищої освіти в Україні.
2. Концептуальні напрями розвитку вищої освіти в Україні.
3. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітньо-кваліфікаційні рівні.
4. Правове регулювання діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України.
5. Нормативні документи стосовно питань вищої освіти.
6. Відображення освітянських питань в Конституції України. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту».
7. Загальні положення організації навчального процесу у закладах вищої освіти.
8. Стандарти вищої освіти. Зміст освіти та зміст навчання у ступеневій системі вищої освіти.
9. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти. Форми організації освітнього процесу.
10. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу.
11. Нормативні документи що регулюють діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України.
12. Охарактеризуйте недоліки теорії соціальної ідентичності Г. Тешфела.
13. Проаналізуйте форми взаємодії, які виділяє Г. Тешфел.
14. Охарактеризуйте феномен міжгрупової дискримінації.
15. Проаналізуйте результати експериментальних досліджень міжгрупових відносин М. Шерифа.
16. Розкрийте зміст поняття «самокатегоризація» в концепції Дж. Тернера.
17. Охарактеризуйте чинники суспільного руху.
18. Дайте характеристику рольової диференціації у натовпу.
19. Охарактеризуйте структуру натовпу.
20. Проаналізуйте основні типи чуток і за якими критеріями вони виділяються.
21. Розкрийте передумови виникнення паніки.
22. Охарактеризуйте основні типи конфліктної взаємодії.
23. Назвіть та проаналізуйте функції конфліктів.
24. Назвіть основні задачі превентивної роботи із запобігання й попередження конфліктів.
25. Визначте напрями прогнозування конфліктів.
26. Розкрийте зміст поняття агресивність.
27. Які методи та засоби боротьби з агресивністю є найбільш ефективними?
28. Охарактеризуйте погляди З. Фрейда щодо агресії і агресивності.
29. Розкрийте основні положення Теорії К. Лоренца.
30. Назвіть основні методики для діагностики агресивності.
31. Охарактеризуйте можливості психологічної науки у протистоянні корупції.
32. Назвіть основні психологічні перешкоди при боротьбі із корупцією.
33. Охарактеризуйте можливості обмеження впливу маніпуляцій на психіку людини.
34. Розкрийте зміст феноменів довіри та недовіри.
35. Охарактеризуйте структуру і функції моралі.
36. Охарактеризуйте сутність моральної девіації особистості.
37. Проаналізуйте основні соціально-психологічні та філософські теорії справедливості.
38. Охарактеризуйте психологічні закономірності інноваційної діяльності.
39. Розкрийте зміст теорії очікування В. Врума.
40. Розкрийте зміст теорії справедливості Дж. Адамса.
41. Розкрийте зміст теорії мотивації Л. Портера - Е. Лоулера.
42. Розкрийте зміст теорії постановки цілей Е. Лока.
43. Охарактеризуйте соціокультурні та прагматичні парадигми оптимізації міжкультурної взаємодії.

44. Опишіть етапи розуміння, інтерпретації та оперування концептами комунікації, що являють собою факти (чи процеси) заміщення об'єктів соціальної реальності, символічні знаки і маркери соціального простору.
45. Охарактеризуйте наслідки несправедливості та нерівності.
46. Охарактеризуйте шляхи скорочення нерівності та несправедливості.
47. Охарактеризуйте соціально-психологічні аспекти тероризму.
48. Розкрийте особливості мистецтва як соціально-психологічного явища.
49. Розкрийте особливості спорту як соціально-психологічного явища.
50. Охарактеризуйте процес змагання.
51. Проаналізуйте соціально-психологічний вплив мистецтва.